

อัตลักษณ์และรูปแบบการดำเนินธุรกิจนำเที่ยว เชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญในจังหวัดอุบลราชธานี กรณีศึกษาธุรกิจนำเที่ยว

IDENTITY AND CULTURAL TOURISM BUSINESS MODEL FOR PILGRIMAGE ROUTES CULTURAL IN UBON RATCHATHANI PROVINCE: A CASE OF TOUR BUSINESS

ศุภกัญญา เกษมสุข*

Supakanya Kasamsuk*

มัลลิกา บุตรทองทิม**

Mallikar Bodthongtim**

วัลย์พร สุขปลั่ง***

WalaipornSookprung***

-
- * อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
* Lecturer, Department of Human Resource Management, Faculty of Business Administration and Management, Ubonratchathani Rajabhat University.
* Email: supakanya.k@ubru.ac.th
- ** อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
** Lecturer, Department of General Management, Faculty of Business Administration and Management, Ubonratchathani Rajabhat University.
** Email: mallikar.b@ubru.ac.th
- *** อาจารย์และปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
*** Lecturer and Ph.D., Professor, Department of Human Resource Management, Faculty of Business Administration and Management, Ubonratchathani Rajabhat University.
*** Email: walaiporn.s@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้วัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญของธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี และ 2) ศึกษารูปแบบการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญของธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยครั้งนี้มี 2 ขั้นตอน 1) ศึกษาองค์ประกอบอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญและศึกษารูปแบบการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญของธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) ทำการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญ ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญในจังหวัดอุบลราชธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับรูปแบบการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญในจังหวัดอุบลราชธานี 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการบุคคลากรส่วนสำนักงานของบริษัทนำเที่ยว รองลงมาคือการจัดการนำเที่ยว และโปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: อัตลักษณ์การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญ

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the Cultural Tourism Business model for cultural pilgrimage routes in Ubon Ratchathani province 2) to study the business Model of the Cultural Tourism Business for cultural pilgrimage routes in Ubon Ratchathani Province. This research procedure consisted of 2 steps: including 1) study the elements of identity and Cultural Tourism Business model for cultural pilgrimage routes by having in-depth interview. By Purposive Sampling method. 2) collect data using a questionnaire. Samples were 384 people gained by Multi Stage Sampling method. Statistics used were percentage, and standard deviation. The research found that there were 9 elements of the Cultural Tourism Business model for cultural pilgrimage routes. The overall opinion on 9 factors of the Cultural Tourism Business model for cultural pilgrimage routes were in "High" level. There were 3 factors of the Cultural Tourism Business model for cultural pilgrimage routes in Ubon Ratchathani province as follows; Officer, travel agencies and travel programs of interest were at a high level.

Keywords: Tourism Identity, Cultural Pilgrimage Routes.

บทนำ

ในปัจจุบันเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ทั้งนี้เพราะตามคติความเชื่อที่ถือว่าการได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ร่วมทำบุญบริจาคทานจะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิตและสร้างจิตใจที่ผ่องใส ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จำนวนวัดในพื้นที่จังหวัดมีทั้งสิ้น 1,631 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดอุบลราชธานี, 2556, น.59) เช่น วัดหนองป่าพง วัดปานานาชาติ เป็นที่รู้จักของทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื่องจากคำสอนของหลวงปู่ชาอดิตเจ้าอาวาสที่เน้นแนวทางและหลักคำสอนที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย อีกทั้งบรรยากาศในวัดทั้งสองแห่งนี้มีความสงบร่มรื่นเป็นอย่างมาก เหมาะแก่ผู้สนใจที่จะเข้าไปศึกษาเรียนรู้หลักธรรมคำสอน นอกจากนี้วัดยังเป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมอันล้ำค่าทั้งทางสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรม ที่ศิลปินได้ถ่ายทอดลักษณะเด่นของคำสอนทางพระพุทธศาสนาออกมาในงานศิลปะอย่างกลมกลืน (ภัชชรด ฤทธิเตม, 2550) ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลุ่มธุรกิจนำเที่ยวจะนำเสนอในรูปแบบของโปรแกรมทัวร์เพื่อให้ง่ายต่อการวางแผนและการตัดสินใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวและการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ จากการเรียนรู้การสัมผัส การชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรมคุณค่าทางประวัติศาสตร์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น (สิญาธร ชุนอ่อน, 2559, น. 53-54) รวมถึงเป็นการศึกษาความแตกต่างทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ อาทิ ด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา และจารีตประเพณี (จำเนียร ชุณหโสภาคมล, 2554, น.24-25) The European Center for Traditional and Relational Culture ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญและดึงดูดใจในการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Richards, 1995; 22 อ้างใน วาลิกา แสนคำ, 2545, น.16) พบว่า มี 8 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์ต่างๆ 2) สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง และสิ่งปลูกสร้างในอดีต 3) ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณี และเทศกาลต่างๆ 4) ความน่าสนใจในเรื่องของดนตรี 5) การแสดงละคร ภาพยนตร์หรือสพต่างๆ 6) ภาษาและวัฒนธรรม 7) ประเพณีความเชื่อที่เกี่ยวกับศาสนา และ 8) วัฒนธรรมเก่าแก่ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมย่อย นอกจากนี้ ชุมพล รอดแจ่ม (2555, น.ก) ได้กล่าวว่า เส้นทางที่นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยววันนี้มาจากคำบอกเล่า การแสวงหาสถานที่เพื่อทำบุญ ไหว้พระ ชมโบราณสถาน ศึกษาศิลปวัฒนธรรม

ธุรกิจนำเที่ยววันนี้เป็นธุรกิจที่ให้บริการในการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันมีการแข่งขันสูงผู้ประกอบการไม่สามารถเผชิญสภาพการแข่งขันในอุตสาหกรรมที่รุนแรงได้เพียงลำพังรัฐบาลจึงมีส่วนในการสนับสนุนการท่องเที่ยว ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านการคมนาคมขนส่งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีข้อมูลและช่องทางการเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยว ควบคุมจัดระเบียบรถสาธารณะต่างๆ ปรับปรุงคุณภาพของการคมนาคมพื้นฐานต่างๆ 2) การเพิ่มมาตรการในการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว สร้างความเชื่อมั่นในกลไกการดูแลนักท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์ต่างๆ พัฒนาช่องทางการแจ้งเหตุเกี่ยวกับความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ช่องทางการแจ้งเหตุจุดเสี่ยงในแต่ละพื้นที่ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีการดำเนินงานร่วมกันในพื้นที่คอยดูแลเรื่องความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว 3) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการท่องเที่ยว การเข้าถึงระบบข้อมูลการท่องเที่ยวต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (information technology: IT) ซึ่งการสนับสนุนจากรัฐบาลทั้ง 3 ประเด็นนั้น จะเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำธุรกิจของผู้ประกอบการ ให้สามารถพัฒนาคุณภาพการให้บริการของตนให้อยู่ในมาตรฐานสากล เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยสร้างจุดขายมากขึ้น และช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงสินค้าและบริการมากขึ้น (สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2559, น. 13-15) นอกจากนี้ Alonderiene and Navickiene (2009, pp. 12-13) ยังให้ความเห็นว่าธุรกิจนำเที่ยวมีบทบาทในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว เพราะเป็นธุรกิจอีกประเภทที่จะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญของบุคลากรในตำแหน่งต่างๆ ภายในองค์กรให้มีความรู้ ความสามารถทั้ง

ของฝ่ายบริหาร ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของกิจการ ผู้จัดการทั่วไป ผู้บริหารระดับสูง หรือแม้กระทั่งพนักงานในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พนักงานจองตั๋ว หรือหัวหน้าทัวร์ นอกจากนี้การดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเพื่อให้มีประสบการณ์ความสำเร็จส่วนหนึ่งคือการดำเนินการตามมาตรฐานธุรกิจนำเที่ยว โดยใช้เกณฑ์การประเมินมาตรฐานที่กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2556) ได้กำหนดไว้ 9 เกณฑ์ ประกอบด้วย 1) มีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ 2) มีช่องทางการส่งเสริมการขายที่ทันสมัยและหลากหลาย 3) มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการจัดรายการนำเที่ยว 4) มีการจัดมัคคุเทศก์และทีมงานในแต่ละโปรแกรมฯ ตรงกับกลุ่มนักท่องเที่ยวและรายการนำเที่ยว 5) มีบุคลากรส่วนปฏิบัติการสำนักงานที่มีความรู้และเชี่ยวชาญ 6) มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว 7) มีการจัดการนำเที่ยวที่เน้นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 8) มีการจัดการนำเที่ยวที่ไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชนบทธรรมเนียมประเพณีไทย และ 9) มีการจัดการนำเที่ยวที่ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและบริการ

จากเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าว ธุรกิจนำเที่ยวสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างศักยภาพและความสามารถทางการแข่งขัน ระดับคุณภาพบริการในอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยวและการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญและรูปแบบการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้นำไปใช้ในการกำหนดนโยบายหรือกลยุทธ์ต่างๆ ในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญของจังหวัดได้ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญของธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญของธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการด้วยวิธีผสมผสาน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือกลุ่มนักท่องเที่ยววัฒนธรรมเส้นทางบุญในจังหวัดอุบลราชธานี บริษัทนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญ ซึ่งเป็นประชากรที่มีจำนวนไม่จำกัด

กลุ่มตัวอย่าง คือกลุ่มนักท่องเที่ยววัฒนธรรมเส้นทางบุญในจังหวัดอุบลราชธานี ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบโอกาสความน่าจะเป็น เลือกหน่วยตัวอย่างโดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1967 อ้างใน อองอาจ นัยพัณณ์, 2549, น. 216) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา และปัจจัยด้านอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญของธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี 5 ด้าน ได้แก่ อัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม อัตลักษณ์ด้านจิตรกรรม อัตลักษณ์ด้านประติมากรรม อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ด้านประเพณีและกิจกรรมทางศาสนา

ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญ ของธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี 9 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านโปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ
- 2) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านช่องทางการส่งเสริมการขาย
- 3) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 4) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านมัคคุเทศก์นำเที่ยว
- 5) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านบุคลากรส่วนสำนักงาน
- 6) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
- 7) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านความปลอดภัยในการจัดการนำเที่ยว
- 8) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านการนำเที่ยวส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและบริการ
- 9) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านการจัดการนำเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประเทศไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามสร้างขึ้นนั้นแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามด้านข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบเพียงคำตอบเดียวลักษณะคำถามปลายปิด (Closed-ended question)

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญลูกคำ โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน เป็นการให้คะแนนแบบ Likert (Summated Rating Method: The Likert Scale) โดยมีสเกลอยู่ 5 ระดับ จัดเป็นข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) (มัลลิกา บุญนาค, 2548, น.115)

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินธุรกิจเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญของธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน เป็นการให้คะแนนแบบ Likert (Summated Rating Method: The Likert Scale) โดยมีสเกลอยู่ 5 ระดับ จัดเป็นข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) (มัลลิกา บุญนาค, 2548, น.115)

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีบริเวณเส้นทางบุญและวัดต่างๆในจังหวัดอุบลราชธานี อาทิ วัดมหาวนาราม วัดศรีอุบลรัตนาราม วัดภูพร้าว วัดหนองบัว วัดหนองป่าพง เป็นต้น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญและรูปแบบการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean: $\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ เพื่อหาอิทธิพลของตัวแปรอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญกับรูปแบบการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญ

ส่วนที่ 2 การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน 2) กลุ่มผู้ประกอบการนำเที่ยว จำนวน 3 คน และ 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจงเลือก (Purposive Sampling)

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา และปัจจัยด้านอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญของธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี 5 ด้าน ได้แก่ อัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม อัตลักษณ์ด้านจิตรกรรม อัตลักษณ์ด้านประติมากรรม อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ด้านประเพณีและกิจกรรมทางศาสนา

ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญของธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี 9 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านโปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ
- 2) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านช่องทางการส่งเสริมการขาย
- 3) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 4) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านมัคคุเทศก์นำเที่ยว
- 5) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านบุคลากรส่วนสำนักงาน
- 6) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
- 7) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านความปลอดภัยในการจัดการนำเที่ยว
- 8) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านการนำเที่ยวส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและบริการ
- 9) รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านการจัดการนำเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประเพณีไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 กลุ่ม

คำถามที่สำคัญ 2 คำถาม 1. อัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญ 2. รูปแบบการดำเนินธุรกิจเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญของธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี

การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มจากถอดเทปและทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการสัมภาษณ์ โดยทำการตรวจสอบเทปที่ใช้ในการเก็บบันทึกคำพูดของผู้ให้ข้อมูล จากนั้นการจัดเก็บข้อมูลที่ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลแล้วโดยการพิมพ์ข้อความจากการถอดเทป บันทึกไว้ในโปรแกรม Microsoft word 2010 โดยบันทึกเพิ่มข้อมูลแบบ Rich Text Format ใช้งานโปรแกรม ATLAS ti 5.0 ในการวิเคราะห์ข้อมูล สร้างแผนภาพโน้ตค้น โดยสร้างข้อสรุปจากรหัสข้อมูลที่กำหนดไว้ไปเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อความ หรือความสัมพันธ์ระหว่างรหัสข้อมูล และสร้างเป็นแผนภาพเชิงมโนทัศน์

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาคือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 64.1% จำแนกตามอายุส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี 24.5% อายุระหว่าง 20-30 ปี 19.8% และอายุระหว่าง 41-50 ปี 16.4% ตามลำดับ จำแนกตามสถานภาพสมรสส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส 47.1% สถานภาพโสด 37.8% และมีสถานภาพแยกกันอยู่/หย่า 15.1% จำแนกตามอาชีพส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ 19% พนักงานรัฐวิสาหกิจ 15.4% และพนักงานของรัฐ 14.8% ตามลำดับ จำแนกตามระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท 31.8% รายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 30,000 บาท 28.9% และรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,000 - 20,000 บาท 24.7% จำแนกตามระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี 33.9% ระดับปริญญาโท 20.6% และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช.18% ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญของธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านต่างๆ ที่แสดงถึงอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญในจังหวัดอุบลราชธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ ($\bar{X} = 4.25$) 2) อัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม ($\bar{X} = 4.22$) และ 3) อัตลักษณ์ด้านประเพณีและกิจกรรมทางศาสนา ($\bar{X} = 4.20$) ตามลำดับดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. อัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม ได้แก่ อุโบสถ เจดีย์ วิหาร กำแพง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความสวยงาม สร้างความประทับใจที่แสดงถึงอัตลักษณ์ เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของศิลปกรรมแสดงถึงอัตลักษณ์ และโครงสร้างของสถาปัตยกรรมภายในวัดมีความสวยงาม ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ ตามลำดับ

2. อัตลักษณ์ด้านจิตรกรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า จิตรกรรมฝาผนังภายในวัดมีความละเอียดประณีตบรรจงสวยงาม และจิตรกรรมฝาผนังตามโบสถ์วิหาร ที่เขียนเป็นเรื่องราวพุทธประวัติและวรรณคดีสามารถถ่ายทอดและบอกกล่าวประวัติศาสตร์ของศิลปกรรมรองลงมาคือ จิตรกรรมในพระพุทธรูปศาสนามีเอกลักษณ์ในการใช้เส้นสีและเงาแสดงให้เห็นถึงความงามอันละเอียดอ่อนสามารถใช้เป็นสื่อในการศึกษาเรียนรู้ได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ ตามลำดับ

3. อັตลัษณ์ด้ำนปะติมำกรรรม ในภำพรวมอยู่ในระดบัมำก ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อพิจำรณำเป็นรำยด้ำน พบว่ำ พระพุทธรูปภำยในวัดมีเบำงเฉพำะที่เป็นเอกลัษณ์ของปะติมำกรรรมไทยที่แสดงถึงอັตลัษณ์ ร่องลงมำคือ พระพุทธรูป เทวรูป รูปยัักษ์ มำรหรือสัต์วีหิมพำนต์ภำยในวัดไทยในพระพุทธรคำสนำมีควำมสงำงำม และปะติมำกรรรมเล่ำเรื่อภำยในวัดสะท้อนคฤติควำมเชื่อทำงค้ำสนำด้วยการพรรณนำด้วยควำมสงำงำม ละเอียด และประณีต มีเอกลัษณ์ไม่เหมือนชำติอื่นอย่งชัดเจนเป็นลัษณ์ที่แสดงถึงอັตลัษณ์ ตำมล่ำด้บ

4. อັตลัษณ์ด้ำนประวัติศำสตร์ ในภำพรวมอยู่ในระดบัมำก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจำรณำเป็นรำยด้ำน พบว่ำ วัดทำงพระพุทธรค้ำสนำเป็นสถำนที่ล่ำคัฎทำงประวัติศำสตร์ ร่องลงมำคือ ชื่อเส็ยงเก็ยวกับควำมสงำงำมโตดเตนเป็นเอกลัษณ์ของวัดในพระพุทธรค้ำสนำมำชำนำน และวัดในพระพุทธรค้ำสนำทำให้เก็ยตควำมร้กและภำคภูมิจในชำติ มีควำมตระหนักรในคฤณค้ำของมรดกไทย ซึ่งเป็นลัษณ์ที่แสดงถึงอັตลัษณ์ ตำมล่ำด้บ

5. อັตลัษณ์ด้ำนประเพณีและกัฎกรรรมทำงค้ำสนำ ในภำพรวมอยู่ในระดบัมำก ($\bar{X} = 4.20$) เมื่อพิจำรณำเป็นรำยด้ำน พบว่ำ ประเพณีและกัฎกรรรมทำงค้ำสนำมีเอกลัษณ์เฉพำะด้ว เป็นลัษณ์ที่แสดงถึงอັตลัษณ์ ร่องลงมำคือ วัดในพระพุทธรค้ำสนำเป็นสถำนหลักรในการฝึกรบมพระสงฆ์ที่จะสืบทอดประเพณีและกัฎกรรรมทำงค้ำสนำของไทย และวัดในพระพุทธรค้ำสนำสงเส็ริมการจ้ดกัฎกรรรมสงเส็ริมการท่องเท็ยว ประเพณีและกัฎกรรรมทำงค้ำสนำ ซึ่งเป็นลัษณ์ที่แสดงถึงอັตลัษณ์ ตำมล่ำด้บ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญของธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับรูปแบบการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญในจังหวัดอุบลราชธานี 3 อันดับแรกที่มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ อันดับแรก ด้านการบุคคลากรส่วนสำนักงานของบริษัทนำเที่ยว ($\bar{X} = 4.16$) รองลงมา คือ การจัดการนำเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประเพณีไทย ($\bar{X} = 4.11$) และโปรแกรมการท่องเที่ยวผ่านสื่อ ($\bar{X} = 4.08$) ตามลำดับดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านโปรแกรมการท่องเที่ยวผ่านสื่อ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การที่บริษัทนำเที่ยวมีโปรแกรมท่องเที่ยวเส้นทางบุญที่บริษัทกำหนดไว้ให้นักท่องเที่ยวเลือกตามความต้องการ รองลงมา คือ โปรแกรมการท่องเที่ยวนั้นมีภาระบูรณาการ ค่าใช้จ่ายในแต่ละกิจกรรม เช่น ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าบริการอื่นๆ อย่างชัดเจน และโปรแกรมการท่องเที่ยวมีการระบุกิจกรรมต่างๆ ระหว่างการเดินทาง ครอบคลุมและดึงดูดความสนใจ ตามลำดับ

2. ด้านช่องทางการส่งเสริมการขาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การที่บริษัทนำเที่ยวมีการส่งข้อมูลเกี่ยวกับโปรแกรมการนำเที่ยวไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น เว็บไซต์ เป็นต้น รองลงมาคือ บริษัทนำเที่ยวมีการเข้าร่วมการเสนอซื้อขายบริการท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ เช่น การออกบูธ เป็นต้น และบริษัทนำเที่ยวมีการโฆษณา ณ จุดขายตามลำดับ

3. ด้านการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การที่บริษัทมีการติดตามเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการนำเที่ยว เช่น ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยว โรงแรม ของที่ระลึก ร้านอาหาร เป็นต้น รองลงมาคือมีการประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องล่วงหน้า และมีวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในกรณีที่เกิดปัญหาระหว่างการนำเที่ยว ตามลำดับ

4. ด้านมัคคุเทศก์นำเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีจำนวนและสัดส่วนของมัคคุเทศก์ที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว รองลงมา คือ มัคคุเทศก์และทีมงานที่มีความรู้ ความสามารถ ด้านการนำเที่ยว การสื่อสาร การอธิบายกิจกรรมต่างๆ และความรู้ความสามารถสอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มนักท่องเที่ยวเส้นทางบุญ ตามลำดับ

5. ด้านบุคลากรส่วนสำนักงานท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บุคลากรที่พูดจา สุภาพ ไพเราะ เป็นมิตร รองลงมาคือบุคลากรที่มีการแต่งกายสุภาพ เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน และบริษัทนำเที่ยวมีความเป็นธรรม ให้บริการอย่างเท่าเทียม ตามลำดับ

6. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการจัดยานพาหนะในการเดินทางที่เหมาะสมและสะดวกสบาย รองลงมาคือมีการจัดการในการรับประทานอาหารที่ดี มีคุณภาพ และมีการจัดการอำนวยความสะดวกในสิ่งอำนวยความสะดวก ร้องขอ ตามลำดับ

7. ด้านความปลอดภัยของการจัดการนำเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการเลือกที่พักที่มีมาตรฐานด้านความปลอดภัย และมีการเตือนภัยอุบัติเหตุต่างๆ มีฉลากชี้แจง และการลักขโมยที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว รองลงมาคือมีการเลือกแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางบุญที่มีมาตรฐานด้านความปลอดภัย และมีการจัดการนำกลุ่มนักท่องเที่ยวไปเที่ยวยังจุดต่างๆอย่างเหมาะสม ตามลำดับ

8. ด้านความปลอดภัยของการจัดการนำเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการใช้บริการร้านขายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมืองในท้องถิ่น รองลงมาคือมีการใช้บริการร้านอาหารในท้องถิ่น และมีการใช้มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ตามลำดับ

9. การจัดการนำเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประเพณีไทยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่มีกิจกรรมใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชนบทรอบนิยม ประเพณีไทย ในขณะที่จัดนำเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว รองลงมาคือไม่มีกิจกรรมใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติในขณะที่จัดนำเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 246 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี สมรสแล้ว มีอาชีพรับราชการรายได้ต่อเดือน ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาทการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นช่วงวัยทำงาน มีความพร้อมด้านครอบครัว รายได้ มีความมั่นคงในอนาคต จึงเริ่มแสวงหาความสุข ส่งบทางใจเข้าวัด ปฏิบัติธรรมหรือทำบุญมากขึ้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญในจังหวัดอุบลราชธานีทั้ง 5 ด้าน ตามลำดับ ดังนี้

1) อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับ พบว่า วัดทางพระพุทธศาสนาเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ จังหวัดอุบลราชธานีมีวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญที่แสดงอัตลักษณ์ด้านนี้ เช่น วัดหนองป่าพง มีจุดเด่น คือ เป็นวัดที่หลวงปู่ชา (พระโพธิญาณเถระ) บุกเบิกและพัฒนาเป็นสถานปฏิบัติธรรม วัดหลวง มีจุดเด่น คือ เป็นวัดแห่งแรกของเมืองอุบลราชธานี ถือว่าเป็นวัดประจำเจ้าเมือง (ประปฐมวรราชสุริยวงศ์หรือเจ้าคำผง) วัดหนองบัว มีจุดเด่น คือ พระธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ จำลองแบบมาจากเจดีย์ที่พุทธคยาประเทศอินเดีย เป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุสร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ครอบรอบ 25 ศตวรรษของพุทธศาสนา ในปี พ.ศ. 2500 วัดมหาวนารามมีจุดเด่น คือ เป็นพระอารามหลวงคณะมหานิกายแห่งแรกของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นแหล่งการศึกษาพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม วัดทุ่งศรีเมือง จุดเด่น คือ หอไตรกลางน้ำ วัดเลียบ จุดเด่น คือ เป็นวัดที่หลวงปู่เสาร์ กนฺตสีลเถระ บุกเบิกสร้างเป็นวัดธรรมยุต วัดใต้ หรือวัดพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ จุดเด่น คือ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปเก่าแก่นามว่า “พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ” มีความสำคัญคือเป็น 1 ใน 5 องค์ในจำนวนพระเจ้าองค์ตื้อในประเทศไทย

2) อัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับ พบว่า อุโบสถ เจดีย์ วิหาร กำแพง มีความสวยงาม สร้างความประทับใจ จังหวัดอุบลราชธานีมีวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญที่แสดงอัตลักษณ์ด้านนี้ เช่น วัดหนองบัว มีจุดเด่น คือ พระธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ จำลองแบบมาจากเจดีย์ที่พุทธคยาประเทศอินเดียเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุสร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ครอบรอบ 25 ศตวรรษของพุทธศาสนาในปี พ.ศ. 2500 วัดทุ่งศรีเมืองมีจุดเด่น คือ พระอุโบสถหรือหอพระพุทธรูปและพระพุทธรูปจำลองจากวัดสระเกษ และหอไตรกลางน้ำ วัดสุปฏิหารามวรวิหาร จุดเด่น คือ พระอุโบสถที่มีสถาปัตยกรรมงดงาม วัดเลียบ จุดเด่น คือ เจดีย์วิหารอนุสรณ์สถาน ซึ่งเก็บอัฐิธาตุของหลวงปู่เสาร์วัดถ้ำคูหาสวรรค์ จุดเด่น คือ สวนดอกไม้ที่สวยงามภายในบริเวณวัด และพระอุโบสถหลังงามสีขาวแกะสลักลวดลายอย่างวิจิตรบรรจงสวยงาม พระธรรมเจดีย์ศรีไตรภูมิ วัดลีนทรารามภูพร้าวหรือวัดเรืองแสง จุดเด่น คือ ภาพเรืองแสงเป็นสีเขียวของของต้นกัลปพฤกษ์ที่เป็นจิตรกรรมที่อยู่บนผนังด้านหลังของอุโบสถในยามค่ำคืน และมีปรับพื้นที่ตกแต่งเป็นจุดชมวิวทัศน์ที่คนบริเวณรอบๆ ซึ่งเป็นวิวลาน้ำโขงและวิวทิวทัศน์ของประเทศลาววัดสระประสานสุข จุดเด่น คือ พระอุโบสถ แปลกตา สร้างเป็นรูปเรือสุพรรณหงส์ประดับตกแต่ง ด้วยเซรามิค นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่ หอระฆังประดับเซรามิค พิพิธภัณฑ์หลวงปู่บุญมี และวิหารกลางน้ำเรือธรรม นาคราช

3) อัตลักษณ์ด้านประเพณีและกิจกรรมทางศาสนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับ พบว่า ประเพณีและกิจกรรมทางศาสนาของไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยวัดต่างๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี ร่วมสืบสานประเพณีร่วมกับชุมชนในการแกะสลักเทียนพรรษาในวันเข้าพรรษา ซึ่งเป็นประเพณีประจำจังหวัดอุบลราชธานี เช่น วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดหนองบัว ฯลฯ นอกจากนี้วัดยังเป็นสถานที่จัดจัดงานลอยกระทง งานสงกรานต์ และงานสำคัญๆ ของจังหวัด เช่น วัดมหาวนาราม วัดศรีอุบลรัตนาราม วัดสุปฏิหารามวรวิหารวัดหลวง ฯลฯ

4) อัตลักษณ์ด้านจิตรกรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับ พบว่า จิตรกรรมฝาผนังภายในวัดมีความละเอียด ประณีตบรรจงสวยงาม และ จิตรกรรมฝาผนังตามโบสถ์วิหารที่เขียนเป็นเรื่องราวพุทธประวัติและวรรณคดี ซึ่งสามารถถ่ายทอดและบอกกล่าวประวัติศาสตร์ของศิลปกรรม จังหวัดอุบลราชธานี มีวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญที่แสดงอัตลักษณ์ด้านนี้ เช่น จิตรกรรมในพระอุโบสถของวัดหนองบัว วัดทุ่งศรีเมือง วัดสุปฏิหารามวรวิหาร วัดถ้ำคูหาสวรรค์ วัดลีนทรารามภูพร้าว

5) อัตลักษณ์ด้านประติมากรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับ พบว่า พระพุทธรูปภายในวัดมีแบบเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของประติมากรรมไทย จังหวัดอุบลราชธานีมีวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญที่แสดงอัตลักษณ์ด้านนี้ เช่นวัดหนองป่าพง มีจุดเด่น คือ เป็นวัดที่หลวงปู่ชา (พระโพธิญาณเถระ) บุกเบิกและพัฒนาเป็นสถานปฏิบัติธรรม วัดหลวง มีจุดเด่น คือ เป็นวัดแห่งแรกของเมืองอุบลราชธานี ถือว่าเป็นวัดประจำเจ้าเมือง (ประทุมมวรราชสุริยวงศ์ หรือ เจ้าคำผง) และเป็นที่ประดิษฐานของพระเจ้าใหญ่องค์หลวง พระแก้วไพฑูรย์ พระคู่บ้านคู่เมืองอุบลราชธานีและหลวงพ่อบากดำ วัดมหาวนารามมีจุดเด่น คือ เป็นพระอารามหลวงคณะมหานิกายแห่งแรกของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นแหล่งการศึกษาพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงฆ์ และเป็นที่ประดิษฐานของพระเจ้าใหญ่อินแปลง วัดศรีอุบลรัตนาราม จุดเด่น คือ เป็นที่ประดิษฐานของพระแก้วบุษราคัม วัดสุปฏิหารามวรวิหาร จุดเด่น คือ เป็นที่ประดิษฐานของพระสัมพันธัญญาเจ้า เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยขัดเงา วัดเลียบ จุดเด่น คือ เป็นวัดที่เก็บอัฐิธาตุของหลวงปู่เสาร์ วัดใต้ หรือ วัดพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ จุดเด่น คือ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปเก่าแก่นามว่า “พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ” มีความสำคัญคือเป็น 1 ใน 5 องค์ในจำนวนพระเจ้าองค์ตื้อในประเทศไทยวัดถ้ำคูหาสวรรค์ จุดเด่น คือ เป็นวัดที่หลวงปู่คำดิ่ง จุลมณี เป็นผู้ก่อตั้ง ปัจจุบันท่านได้มรณภาพแล้ว แต่ร่างกายไม่เน่าเปื่อย วัดสระประสานสุข จุดเด่น คือ พิพิธภัณฑ์หลวงปู่บุญมี

ผลการวิเคราะห์ที่ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญของธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับรูปแบบการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญในจังหวัดอุบลราชธานี 3 อันดับแรก โดยเรียงลำดับจากระดับความสำคัญมากที่สุด ได้แก่

1. ด้านบุคลากรส่วนสำนักงานท่องเที่ยว ในภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก เพราะบุคลากรส่วนสำนักงานเป็นทรัพยากรที่มีส่วนในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยบุคลากรส่วนสำนักงานที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสามารถถ่ายทอดเรื่องราวและก่อให้เกิดแรงจูงใจในการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ย่อมสร้างความสุขในการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวและมีความสามารถในการสื่อสารใช้ทักษะภาษาที่มีความหลากหลาย ย่อมสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายมากขึ้น ตลอดจนบุคลิกภาพส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของปรีชา แดงโรจน์ (2549, น.11) ได้กล่าวถึง การปรับปรุงบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับมาตรฐานอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เข้าสู่ระบบสากล โดยจัดฝึกอบรมพนักงานในระดับต่างๆ ร่วมกับสถาบันการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรให้มีการเรียนการสอนด้านการท่องเที่ยวในโรงเรียน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา พร้อมกับมีการฝึกอบรมให้บุคลากร มีความชำนาญในการใช้ภาษาต่างประเทศได้เป็นอย่างดี เพื่อเกิดความคล่องตัวในการติดต่อสื่อสารและปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

2. ด้านการจัดการนำเที่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประเพณีไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับ พบว่า การที่บริษัทไม่มีกิจกรรมใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชนบธรรมเนียม ประเพณีไทย ในขณะที่จัดนำเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว มีความสำคัญมาก รองลงมา คือ บริษัทนำเที่ยวไม่มีกิจกรรมใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ ในขณะที่จัดนำเที่ยวให้สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2557, น. 16-25) กล่าวว่า วัดเป็นศูนย์กลางปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและค่านิยมมีการถ่ายทอดศาสตร์และศิลป์แก่ชุมชนเพื่อการดำรงชีวิตและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีชุมชนพัฒนาจิตใจคนในชุมชนสร้างสรรค์ฟื้นฟูค่านิยมคุณธรรมของสังคมไทยในอดีตกลับคืนมาควรจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับประเพณีวัฒนธรรมวิถีชีวิตดั้งเดิมที่มีอยู่แล้วและเป็นกิจกรรมที่สะท้อน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแสดงถึงประเพณีวัฒนธรรมที่ช่วยงามมีเอกลักษณ์โดดเด่นสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวตลอดจนการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2558, น. 16) กล่าวถึงการพัฒนาประเทศเพื่อเป็นประเทศจุดหมายปลายทางเพื่อการเดินทางมาพักผ่อนที่มีคุณภาพ (Quality Leisure Destination) โดยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Environment Protection) เป็นประเด็นหนึ่งที่ต้องพัฒนา ซึ่งต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและมีการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

3. ด้านโปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับ พบว่า การที่บริษัทนำเที่ยวมีโปรแกรมท่องเที่ยวเส้นทางบุญที่บริษัทกำหนดไว้ให้นักท่องเที่ยวเลือกตามความต้องการ มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือบริษัทนำเที่ยวมีการระบุราคาค่าใช้จ่ายในแต่ละกิจกรรม เช่น ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าบริการอื่นๆ อย่างชัดเจน และบริษัทนำเที่ยวโปรแกรมการท่องเที่ยวเส้นทางบุญ มีการระบุกิจกรรมต่างๆ ระหว่างการเดินทาง ครอบคลุมและดึงดูดความสนใจ สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2557, น. 16-25) กล่าวว่า ควรนำจุดเด่นของวัดที่เป็นการท่องเที่ยวมาจัดเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวแสวงบุญภายในวัดหรือจำแนกโปรแกรมการท่องเที่ยวให้ชัดเจนมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและระยะเวลาที่ใช้จะทำให้การท่องเที่ยวมีความหลากหลายยิ่งขึ้นและเพลิดเพลินกับการท่องเที่ยวอย่างสุขใจทั้งนี้เพื่อจะดำเนินการประชาสัมพันธ์ได้ชัดเจนและเป็นประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยวในการวางแผนมาท่องเที่ยวที่วัดตามช่วงเวลาที่มี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการพัฒนานโยบายร่วมกับบริษัทนำเที่ยวที่มุ่งให้บริการนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญโดยตรง
2. ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มนักท่องเที่ยววัยรุ่น ซึ่งปัจจุบันมีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญมากขึ้น โดยการประชาสัมพันธ์ในช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นได้มากขึ้น เช่น Line Facebook หรือ การใช้แอปพลิเคชันบาร์โค้ด เพื่อประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น
3. บริษัทนำเที่ยว ควรพัฒนาพัฒนาบุคลากรสำนักงานการท่องเที่ยวที่มีความสามารถในด้านภาษาที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และการแข่งขันที่สูงขึ้นและมีความรู้สามารถถ่ายทอดและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้หันมาท่องเที่ยวในอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางบุญมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว. (2555, 3 ตุลาคม). ประกาศกรมการท่องเที่ยว เรื่อง กำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย มาตรฐานศูนย์บริการข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว. *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 129 ตอนพิเศษ 151ง. หน้า 20.
- กรมการท่องเที่ยว. (2557). *คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กรมการศาสนา. (2557). *ช่วงหนึ่งของชีวิตที่งดงาม...บนเส้นทางบุญทั่วไทย: ภายใต้โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- จำเนียร ชุณหโสภาค. (2554). การศึกษาเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของไทย (พ.ศ. 2554-2560). *วารสารดุซงกีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ (Ph.D. in Social Sciences Journal)*, 1(2), 24-37.
- ชุมพล รอดแจ่ม. (2555). *เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- ปรีชา แดงโรจน์. (2549). *การบริหารจัดการและปฏิบัติงานโรงแรม ศตวรรษที่ 21 ฉบับผู้บริหาร*. นนทบุรี: เอส.อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- ภัชรบถ ฤทธิเต็ม. (2550). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในวัด*. สืบค้น 31 กรกฎาคม 2557, จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=1640&articlegroup_id=307
- มัลลิกา บุณาค. (2548). *สถิติเพื่อการวิจัยและตัดสินใจ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาร์ชต์ มัชยมบุรุษ. (2554). ส่วนประสมตลาดการท่องเที่ยวพำนักระยะยาวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, ฉบับพิเศษ, 80-88.
- วาสิกา แสนคำ. (2545). *การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่*. (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2559). *ดัชนีความเชื่อมั่นผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในประเทศไทย ไตรมาสที่ 4 ปี 2559*. โครงการการรายงานและพยากรณ์สถานการณ์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวและความเชื่อมั่นของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุบลราชธานี. (2556). *ข้อมูลจำนวนวัดในจังหวัดอุบลราชธานี*. สืบค้น 6 กันยายน 2556, จาก http://ubn.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=184&Itemid=136
- ลิญาธร ชุนอ่อน. (2559). มิติทางด้านวัฒนธรรมกับการแสดงความคิดเห็นต่อโรงแรมที่เข้าพักในพื้นที่อำเภอเกาะสมุยทางเว็บไซต์ตัวแทนจำหน่ายที่พักออนไลน์ของลูกค้าชาวไทยและชาติอื่นๆ. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 11(1), 53-68.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2549). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สามลดา.
- Alonderiene, R., & Navickiene, R. (2009). Competence development during lifelong learning. The case of front-line employees in Lithuanian tourism sector. *Profuseness rengimas: tyrimairrealijos*, 2009, nr. 18, p. 12-28.